

Het derde SEOB-bulletin gaat in op de voortgang van het IMF-programma en de voornaamste ontwikkelingen die betrekking hebben op dit programma. De SEOB is een onafhankelijke instantie en heeft als hoofddoel het monitoren en adviseren van de regering over het implementeren van het IMF-programma en het economisch herstelplan. Dit wordt gedaan door te kijken naar duidelijke prestatie-indicatoren. Op onze website – www.seob.sr – worden er regelmatig statistieken en maatregelen die betrekking hebben op het IMF-programma overzichtelijk gepresenteerd.

Belangrijkste ontwikkelingen

- De overheidsfinanciën blijven zorgelijk ondanks een positief saldo op de primaire rekening op kasbasis. De overheidsinkomsten lopen achter op de uitgaven.
- Het effectief uitvoeren van het sociaal programma blijkt uitdagend. Dit blijkt onder andere uit de relatief lage realisatie van subsidies en transfers in verhouding tot de begroting.
- De jaar-op-jaar inflatie (hierna: inflatie) nam toe van 54,6% in juni naar 56,6% in juli 2023. Verhogingen van nutstarieven, alsook internationale prijsstijgingen van graan, rijst en olie leggen een druk op het behalen van het inflatiedoel van 36,4% voor 2023.
- De wisselkoers vertoonde in de afgelopen maanden tekenen van stabiliteit.
- De internationale reserves stegen in juli verder naar ruim 1,095 miljard, terwijl de bruikbare reserves geschat worden op USD 840 miljoen ofwel 77% van de totale reserves. De bruto internationale reserves zaten onder de gestelde target van USD 1,155 miljard per juli 2023.

Van de IMF-maatregelen binnen het programma was ongeveer 57% afgerond per augustus 2023. Het percentage nam ten opzichte van de vorige maand af, vanwege nieuwe maatregelen die onmiddellijke aandacht vereisen. De meeste maatregelen waarvan de status "overig" is, vallen onder deelgebied van het IMF-programma "Fiscaal beleid" en "Bestuur". De nieuwe maatregelen die onmiddellijke aandacht vereisen opgelegd door het IMF, zijn:

- Driemaandelijks publiceren van updates over tariefaanpassingen van elektriciteit op de website van de Energieautoriteit Suriname.
- Doorvoeren van de aangepaste personeelwet waarbij betalingen aan niet-geregistreerd overheidspersoneel wordt stopgezet.
- De banken dienen de resultaten van de asset quality review (AQR) door te voeren.
- Publiceren van gecontroleerde IFRS-jaarrekening voor 2020-2021 door de CBvS.
- Ontwikkelen van een plan voor de herkapitalisatie van de CBvS.
- Wetswijziging voor Deviezenregeling 1947 indienen bij De Nationale Assemblee (DNA).
- Vaststellen van een bestuurskader voor de staatsbanken.
- Publicatie van de financiële verslagen over de periode 2017-2021 van de 10 grootste staatsbedrijven.
- Een overheidsdecreet uitvaardigen om de minister van Financiën de bevoegdheid te geven om toegang te krijgen tot alle bankrekeningen die overheidsentiteiten bij commerciële banken aanhouden.

Tabel 1. Status IMF-maatregelen

Beleidsgebied	Afgerond	In uitvoering	Overig
Vereist onmiddellijke aandacht	6,7%	93,3%	0,0%
A: Monetair en wisselkoersbeleid	61,9%	33,3%	4,8%
B: Fiscaal beleid	60,0%	10,0%	30,0%
C: Schuld	57,1%	35,7%	7,1%
D: Financiële sector	65,2%	26,1%	8,7%
E: Bestuur	58,6%	24,1%	17,2%
F: Overig	75,0%	25,0%	0,0%
Totaal	56,7%	28,3%	15,0%

Opmerking: "Overig" houdt in dat de status van de maatregelen onbekend is of dat de maatregelen uitgesteld of nog niet zijn aangevangen.

Bron: Calculaties SEOB met data IMF-monitoringsmatrix.

OVERHEIDSFINANCIËN BLIJVEN ZORGELIJK

De gerealiseerde overheidsontvangsten lopen achter op het begrootte bedrag als we deze uitdrukken in procenten van de omvang van de economie (BBP). Vooral de indirecte belastingen, waaronder de BTW valt, loopt op jaarbasis ruim 3,5 procentpunt van het BBP achter op het begrootte bedrag. Dit toont wederom aan dat de BTW-wet zo spoedig mogelijk door DNA moet worden herzien om meer overheidsinkomsten op te leveren. De overheidsuitgaven vielen in januari-mei 2023 ook lager ten opzichte van de begroting in procenten van het BBP. De grootste achterstand was te zien in subsidies en bijdragen. Hierop gaat de volgende sectie van het bulletin verder in.

De overheidsuitgaven waren hoger dan de inkomsten in mei 2023. Dit kwam vooral door interestuitgaven die SRD 681 miljoen bedroegen. Deze waren volgens het Ministerie van Financiën en Planning bestemd voor de CBvS (SRD 259 miljoen) en de IDB (SRD 120 miljoen). Verder was er een stijging van circa SRD140 miljoen in personele uitgaven te merken in mei. Deze stijging hield verband met het toekennen van SRD 2500 aan ambtenaren en SRD 1800 voor gepensioneerden voor een periode van zes maanden. Ook de post goederen en diensten steeg ten opzichte van april met SRD200 miljoen. De primaire rekening noteerde op jaarbasis een overschot van 3,1% van het geschatte BBP. De IMF-target voor de primaire rekening is gesteld op 1,7%.

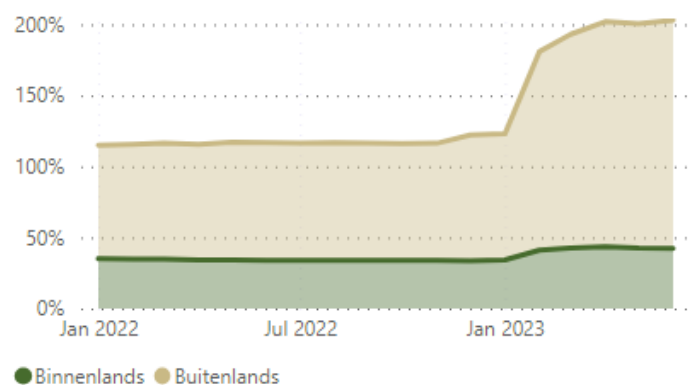
De staatsschuld, volgens de wet op de staatsschuld, steeg naar 203% in juni 2023. De buitenlandse staatsschuld steeg als gevolg van leningen met de IDB en de Wereldbank in het kader van het IMF-programma. De buitenlandse staatsschuld steeg met ongeveer SRD 1,5 miljard naar SRD 94,5 miljard ofwel 160,7% van het BBP. De binnenlandse schuld daalde naar SRD 24,9 miljard wat overeenkomt met 42,3% van het BBP. Gaan we uit van het geschatte BBP van het IMF van SRD 131,9 miljard, dan komt de geschatte staatsschuld per juni 2023 uit op 90,5%. De doelstelling voor de staatsschuld is het bereiken van een niveau van 120% van het BBP in 2024 en 60% van het BBP per 2035.

Tabel 2: Overheidsfinanciën (in % van BBP)

	Jan-Mei 2023 op jaarbasis	Begroting 2023	Deviatie (pp)
Totaal			
ontvangsten	23,2%	28,2%	-4,97
Belasting- ontvangsten	13,9%	17,6%	-3,68
• Directe belastingen	8,7%	8,9%	-0,22
• Indirecte belastingen	5,2%	8,6%	-3,46
Niet-belasting ontvangsten	9,3%	10,2%	-0,87
Schenkingen	0,0%	0,4%	-0,42
Totale uitgaven	22,8%	29,2%	-6,43
Personele uitgaven	6,3%	7,0%	-0,69
Goederen en diensten	3,1%	3,4%	-0,26
Subsidies en bijdragen	8,3%	11,9%	-3,61
Interest	2,7%	3,6%	-0,90
Kapitaaluitgaven	2,3%	3,3%	-0,97
Primaire rekening	3,1%	2,6%	0,57
Totale rekening	0,4%	-1,0%	1,46
BBP (mln SRD)	131.936	119.881	

Opmerking: Het cijfer op jaarbasis is 12/5 maal het totaal van januari t/m mei 2023. Bron: calculaties SEOB met data van het Ministerie van Financiën en Planning.

Staatsschuld (in % van BBP)

Bron: SDMO.

EFFECTIEVE UITVOERING SOCIAAL PROGRAMMA NOODZAKELIJK

Het "sociaal vangnet" maakt deel uit van zowel het IMF-programma, als het Herstelplan van de overheid. Het evalueren van het sociaal programma is in lijn met één van de maatregelen die onmiddellijke aandacht vereist in het IMF-programma, te weten: *"Beoordeel de overheidsuitgaven voor het sociaal programma en publiceer een tijdgebonden strategisch plan om de efficiëntie en effectiviteit van de sociale uitkeringen te verbeteren."*

Echter merkt de SEOB dat het sociaal programma achterloopt. Dat het effectief uitvoeren van het sociaal programma uitdagend blijkt, komt deels naar voren door de relatief lage realisatie van subsidies en transfers in verhouding tot de overheidsbegroting (zie tabel 2).

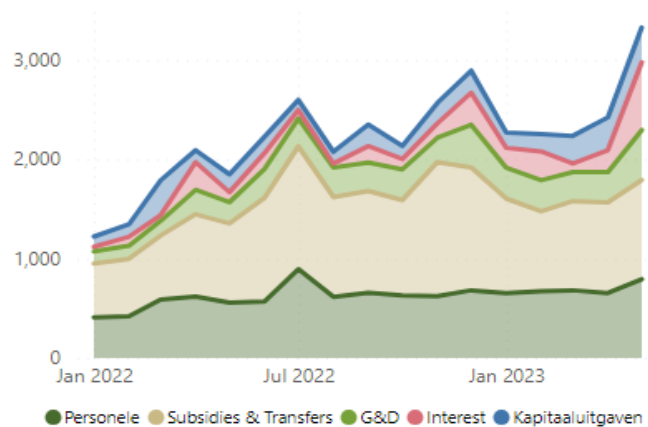
Het is noodzakelijk dat het sociaal programma wordt geëvalueerd en effectiever wordt uitgevoerd. Vanwege de afbouw van subsidies op elektriciteit en water, alsook vanwege de stijgende wereldmarktprijzen van brandstof en bepaalde voedingsmiddelen neemt de koopkracht af.

Het sociaal programma omvat vijf componenten.

- Algemene kinderbijslag
- Algemene Oudedagsvoorziening
- Financiële bijstand voor mensen met een beperking
- Financiële bijstand voor financieel zwakke huishoudens
- Additionele bijstand van SRD 1.800 voor 60.000 huishoudens die minder dan SRD 6.000 per maand verdienen. Hiervoor is er een budget van circa SRD 1,2 miljard vrijgemaakt

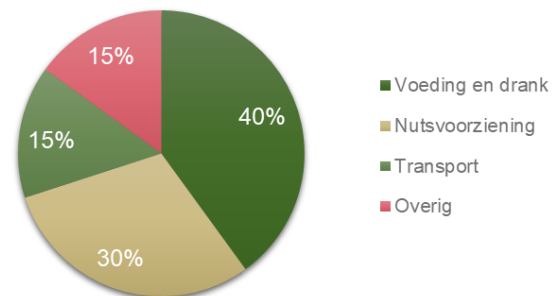
De additionele bijstand van SRD 1.800 per maand is ter compensatie van stijgende kosten voor o.a. voedsel, nutsvoorzieningen en transport (zie grafiek). Echter is dit bedrag intussen achterhaald vanwege de aanhoudende inflatie. De grens van SRD 6.000 per maand is bepaald aan de hand van onderzoek van een multidisciplinaire werkgroep armoedegrens-bepaling. Naar schatting is er al bijstand toegewezen aan ruim 40.000 huishoudens en zijn er inmiddels meer dan 60.000 huishoudens geregistreerd. De SEOB is bezorgd dat dit aantal verder zal toenemen als de koopkracht verder daalt.

Overheidsuitgaven (SRD mln)

Bron: Ministerie van Financiën en Planning.

Opbouw subsidie van SRD1800

Bron: SEOB aan de hand van gesprekken met deskundigen.

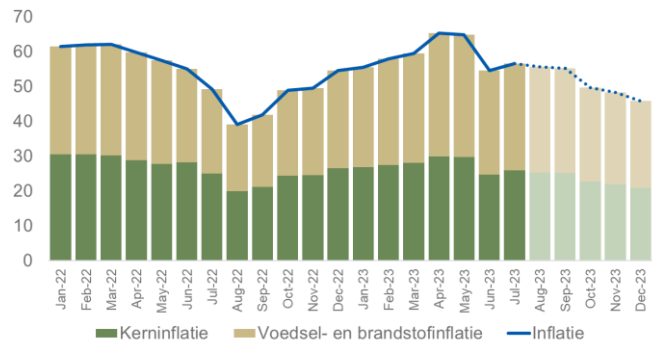
INFLATIE BLIJFT HOOG ONDANKS RUST OP DE VALUTAMARKT

Prijzen stonden per eind juli 56,6% hoger dan juli van het voorgaande jaar, ondanks de wisselkoers al enkele maanden stabiel is. De inflatie in juni stond op 54,6%. Vergeleken met het vorige jaar, werden de prijsstijgingen in juli vooral veroorzaakt door stijgingen in voedsel- en brandstofprijzen. Ook zorgde de afbouw van de subsidie op nutstarieven voor prijsstijgingen van elektriciteit en water. Vergelijken we juli 2023 met juni, had nutsvoorziening het grootste effect op de inflatie.

De inflatie kan onderverdeeld worden in kerninflatie en voedsel- en brandstofinflatie (zie grafiek). De kerninflatie neemt de fluctuerende onderdelen in de inflatie niet mee. In de afgelopen maanden nam de bijdrage van de kerninflatie af en droegen vooral voedsel- en brandstofprijzen bij aan de lokale inflatie. De voedsel- en brandstofprijzen werden gedreven door (1) de wisselkoers, (2) de afbouw van subsidies op brandstof en in recente maanden (3) internationale prijsstijgingen. De verwachting is dat de voedsel- en brandstofinflatie een druk zal blijven leggen op lokale prijzen voor de resterende maanden van 2023. De kerninflatie neemt af, maar blijft hoog vanwege de stijging in nutstarieven.

Voedsel- en brandstofprijsstijgingen brengen het behalen van het inflatiedoel van 36,4% in 2023 in gevaar. Ook kunnen overheidsuitgaven aan onder andere goederen en diensten en het sociaal programma, afhankelijk van hun omvang, een verdere druk leggen op de inflatie indien er meer geld in omloop komt.

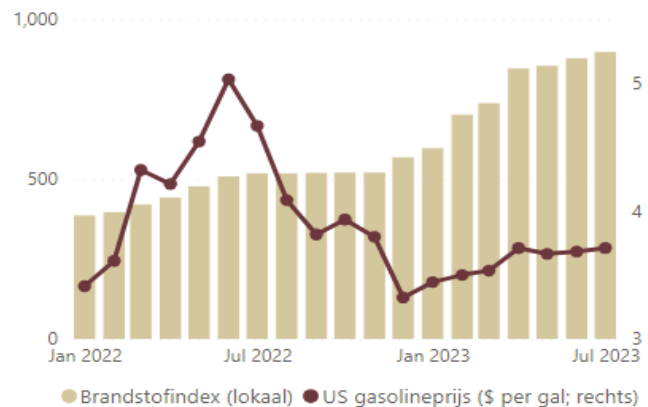
Bijdrage kerninflatie vs voedsel- en brandstofinflatie

Opmerking: projecties voor de maanden augustus t/m december 2023.

Bron: calculaties SEOB met data van het ABS.

Brandstofprijzontwikkeling

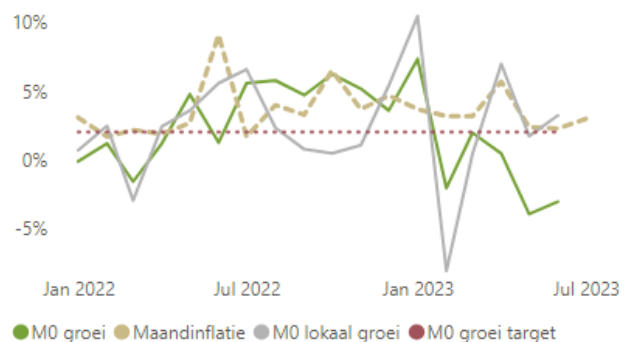
Bron: Wereldbank.

WISSELKOERS BLIJKT TE STABILIZEREN; KREDIETGROEI VLAKT AF

De basisgeldhoeveelheid (M0) daalde verder in juni. Het agressief verkrappende beleid van de CBvS heeft in de afgelopen maanden rust op de wisselkoersmarkt bewerkstelligd. Hierbij was de afwezigheid van excessieve overheidsuitgaven een belangrijke voorwaarde. Vanaf januari 2023 is een afname in het groeitempo van M0 waar te nemen.

De kredietverlening bleef min of meer constant in juni als gevolg van de gestelde kredietlimieten door de CBvS. Ook verhoogde de CBvS het kasreservepercentage op SRDs van 39% naar 44% in april 2023. Deze maatregelen samen met de CBvS openmarktoperaties moeten ervoor zorgen dat de

M0 groei en Maandinflatie (in %)

Bronnen: ABS, CBvS.

geldgroei wordt geremd. Uitstaande kredieten bedroegen SRD 24,6 miljard in juni 2023. Er is een lichte stijging in leenrentes waar te nemen sinds de maatregelen genomen door de CBvS. Waar de gemiddelde leenrente 13,5% bedroeg in maart, stond deze op 14,1% in juni 2023. Daarentegen is er niet veel verandering waar te nemen in de spaarrentes.

De soliditeit van de bankensector is een belangrijk onderdeel van het IMF-programma. De solvabiliteit binnen deze sector steeg verder naar 18,6% in juni. De ontwikkeling in de niet-presterende leningen bij vooral grote banken blijft zorgwekkend. Deze stegen bij grote banken naar 19,1% van totale leningen. Dit is ver boven de internationale norm. In juni stond de winstgevendheid van de sector op 1,2% evenals dezelfde periode van het vorige jaar.

Bankensectorindicatoren (in %)

Bron: CBvS.

VOORUITZICHTEN EN AANBEVELINGEN

- De overheidsfinanciën blijven fragiel. Vooral de overheidsinkomsten lopen achter in 2023 als wij deze plaatsen tegen de omvang van de economie. De SEOB blijft het belang van het aanpassen van de BTW-wet benadrukken om de belastingbasis te verbreden.
- De SEOB pleit voor een transparantere en effectievere uitvoering van het sociaal programma, vooral omdat de koopkracht verder afnam. De SEOB is bezorgd dat als de inflatie blijft aanhouden, het geschatte aantal van 60.000 huishoudens wellicht kan toenemen. De SEOB benadrukt dat de effectiviteit en efficiëntie, alsook de uitgangspunten van het sociaal programma geëvalueerd moeten worden op korte termijn.
- Bij voorkeur dienen incentives te worden verstrekt via het fiscaal systeem ter bevordering van een effectievere werking van het fiscaal systeem en voor de transparantie. Het sociaal programma dient wel zorgvuldig uitgevoerd te worden, zodat dit geen verdere druk legt op de inflatie die reeds hoog is.
- SEOB ziet het aannemen van de wet ter voorkoming en bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering (AML/CFT wet) en de opstart van de tweede National Risk Assessment (NRA) als stappen in de goede richting. Lees ook [bulletin #02](#) waarin extra aandacht werd besteed aan governance maatregelen.
- De CBvS en de overheid zullen moeten nagaan op welke wijze de importinflatie als gevolg van internationale voedselprijsstijgingen en brandstofprijsstijgingen zal worden beheerst in de komende maanden. Gezien ook subsidies op water en elektra verder worden afgebouwd, ziet de inflatiedoelstelling van 36,4% er vooralsnog niet realistisch uit.
- Als de maandinflatie voor resterende maanden van het jaar de huidige trend aanhoudt, schat de SEOB de inflatie voor eind-2023 op ongeveer 46%.
- De SEOB vraagt aandacht van de CBvS voor de forse stijging in niet-presterende leningen bij banken. Het materialiseren van kredietrisico's kan ernstige gevolgen hebben voor de solvabiliteit van deze instellingen. Ook de effecten van de asset quality review (beoordeling van hun activa) zijn nog niet doorgevoerd. Verwachtbaar is dat het doorvoeren van de AQR-aanbevelingen een negatieve impact zal hebben op de solvabiliteit van de banken.
- De monetaire maatregelen die de CBvS heeft geïmplementeerd resulteren er mede in dat M0 verkrapt. Verwachtbaar is dat de rentes verder stijgen vanwege de verkrapping.
- Vanwege de verkrappende monetaire maatregelen wordt de SRD-kredietverlening beperkt, wat nadelig uitvalt voor het MKB. De SEOB vraagt aandacht voor het activeren en promoten van productie- en garantiefondsen die de lokale productie en het MKB moeten laten groeien.

- SEOB benadrukt dat het uitvoeren van het EFF-programma van het IMF zeer uitdagend is. Inmiddels zijn ook de acties die onmiddellijke aandacht vereisen (“immediate actions”) uitgebreid en dienen deze uiterlijk december 2023 behaald te zijn. Het vergt enorme discipline en focus van de overheid en de CBvS om het programma uit te voeren.

---

www.seob.sr

secretary@seob.sr

